

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT**

KURRIKULA E BAZUAR NË KOMPETENCA

Lënda: Gjuhë shqipe

Shkalla: IV

Klasa: IX

Tiranë, 2017

Përmbajtja

I.	HYRJE.....	2
II.	KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE	3
III.	QËLLIMET E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR	6
IV.	QËLLIMET E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE	6
V.	LIDHJA E KOMPETENCAVE KYÇ ME KOMPETENCAT E LËNDËS	7
VI.	LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME TEMAT NDËRKURRIKULARE	15
VII.	LIDHJA E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE ME FUSHAT E TJERA TË TË NXËNIT.....	16
VIII.	PËRSHKRIMI I KOMPETENCAVE TË LËNDËS	19
IX.	NDARJA E KOHËS MËSIMORE PËR SECILËN KLASË	20
XI.	PËRMBAJTJA E SHKALLËS SË TRETË DHE E SHKALLËS SË KATËRT	23
	Tematikat.....	23
XII.	UDHËZIME METODOLOGJIKE	50
	Kriteret e procesit mësimor	52
	Puna me nxënësit me nevoja të veçanta, me nxënësit me vështirësi në të nxënë dhe me nxënësit e talentuar.....	52
XIII.	UDHËZIME PËR VLERËSIMIN	55
XIV.	MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE	56

I. HYRJE

Lënda e gjuhës shqipe bën pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Kjo fushë synon zhvillimin gjuhësor e letrar që është boshti themelor për rritjen intelektuale, shoqërore, estetike dhe emocionale të nxënësve. Më konkretisht, fusha “Gjuhët dhe komunikimi” i aftëson nxënësit që të përdorin gjuhën për të komunikuar, për të plotësuar interesat e tyre personale dhe për të përmbushur kërkesat e shoqërisë dhe të tregut të punës.

Mësimi i gjuhës shqipe zhvillon te nxënësit të menduarit kritik dhe i bën të vetëdijshëm për identitetin e tyre personal dhe kombëtar. Nëpërmjet leximit të teksteve nga letërsia shqipe dhe ajo botërore, nxënësit zhvillojnë botën e tyre emocionale, pasurojnë përfytyrimet dhe imagjinatën e tyre për botën, çmojnë dhe vlerësojnë gjuhën e kulturën kombëtare dhe ato botërore.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” nxit dëshirën dhe kuriozitetin e nxënësve për t’u bërë lexues aktivë e të pavarur dhe shkruar të saktë, origjinalë dhe krijues. Po kështu, ajo zhvillon te nxënësit njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat e duhura që ata të flasin dhe të dëgjojnë në mënyrë korrekte në varësi të situatës dhe qëllimit që kanë.

Arritjet gjuhësore të nxënësve janë përcaktuese jo vetëm për lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”, por dhe për çdo lëndë që zhvillohet në shkollë. Nëse nxënësit nuk janë të aftë të dëgjojnë, të flasin, të lexojnë dhe të shkruajnë mirë, ata nuk mund të jenë të suksesshëm në shkollë dhe në jetë. Duke pasur një rëndësi të tillë, fusha dhe lëndët që e përbëjnë atë, janë një nga detyrat parësore të arsimit bazë.

Korniza Kurrikulare përcakton si qëllim kryesor zotërimin e kompetencave kyç nga nxënësit. Ndërtimi dhe zhvillimi i këtyre kompetencave kyç janë të domosdoshëm për një individ, me qëllim që të përmbushë me sukses kërkesat personale, shoqërore dhe profesionale. Çdo fushë të nxëni dhe lëndë synon që ta pajisë nxënësin me këto kompetenca. Këtë “mision”, lënda e realizon nëpërmjet ndërtimit dhe zhvillimit të kompetencave të saj. Bazuar në synimet dhe specifikat e lëndës së gjuhës shqipe, pesë kompetencat e saj janë:

- Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme.
- Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar.

- Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare.
- Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale.
- Përdorimi i drejtë i gjuhës.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” përbëhet nga lëndët: **Gjuhë shqipe, Gjuhë e huaj e parë, Gjuhë e huaj e dytë**. Njohuritë, aftësitë dhe shkathtësitë e nxënësve në një gjuhë i ndihmojnë ata të mësojnë dhe të kuptojnë një gjuhë tjetër. P.sh., nxënësit zbatojnë dhe përdorin njohuritë gjuhësore të gjuhës amtare gjatë mësimit të një gjuhe të huaj. Nga ana tjetër, duke mësuar një gjuhë të dytë apo të tretë, nxënësit fillojnë ta çmojnë dhe ta vlerësojnë më shumë gjuhën amtare dhe kulturën e tyre. Ata vihen në situata që u mundësojnë atyre të kuptojnë se çfarë kanë të përbashkët gjuhët dhe çfarë i bën ato unike. Mësimi i këtyre lëndëve përgjatë nëntë viteve të arsimit bazë është si më poshtë:

Gjuha shqipe mësohet në të gjitha shkallët e kurrikulës, nga klasa përgatitore deri në klasën e nëntë.

Gjuha e huaj e parë fillon në shkallën e dytë (klasa III) dhe mësohet deri në shkallën e katërt (klasa IX).

Gjuha e huaj e dytë fillon të mësohet në shkallën e tretë (klasa VI) dhe vazhdon deri në shkallën e katërt (klasa IX). Si gjuhë e huaj e dytë mund të jetë: gjuha angleze, gjuha frënge, gjuha italiane, gjuha gjermane etj.

Të gjitha lëndët synojnë të pajisin nxënësit me kompetencat kyç dhe me kompetencat e lëndës.

II. KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Hartimi i programit lëndor mbështetet në dokumentet kryesore kurrikulare: Korniza Kurrikulare, kurrikula bërthamë dhe plani mësimor i arsimit bazë. Përdoruesit e programit janë mësuesit, autorët e teksteve shkollore, prindërit dhe komuniteti, specialistët e arsimit dhe fakultetet e mësuesisë etj.

Mësuesit do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të krijuar një tablo të qartë rreth asaj se çfarë duhet të mësojnë nxënësit dhe se si duhet ta ndërtojnë mësimdhënien për të pajisur nxënësit me kompetencat kyç dhe të fushës, si dhe për të përmbushur kërkesat e programit.

Autorët e teksteve shkollore do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të hartuar tekste që janë në funksion të realizimit të programit mësimor përkatës. Leximi i kujdesshëm i programit për çdo shkallë dhe çdo klasë (nga klasa e parë deri në klasën e nëntë) do t'i ndihmojë për të siguruar koherencën dhe për të shmangur ngarkesën e panevojshme.

Prindërit dhe komuniteti mund të informohen nëpërmjet programit për kompetencat që duhet të zotërojnë fëmijët e tyre në lëndën e gjuhës shqipe.

Specialistët e arsimit mund ta përdorin programin e gjuhës shqipe për qëllime inspektimi, monitorimi, vlerësimi, studimi etj.

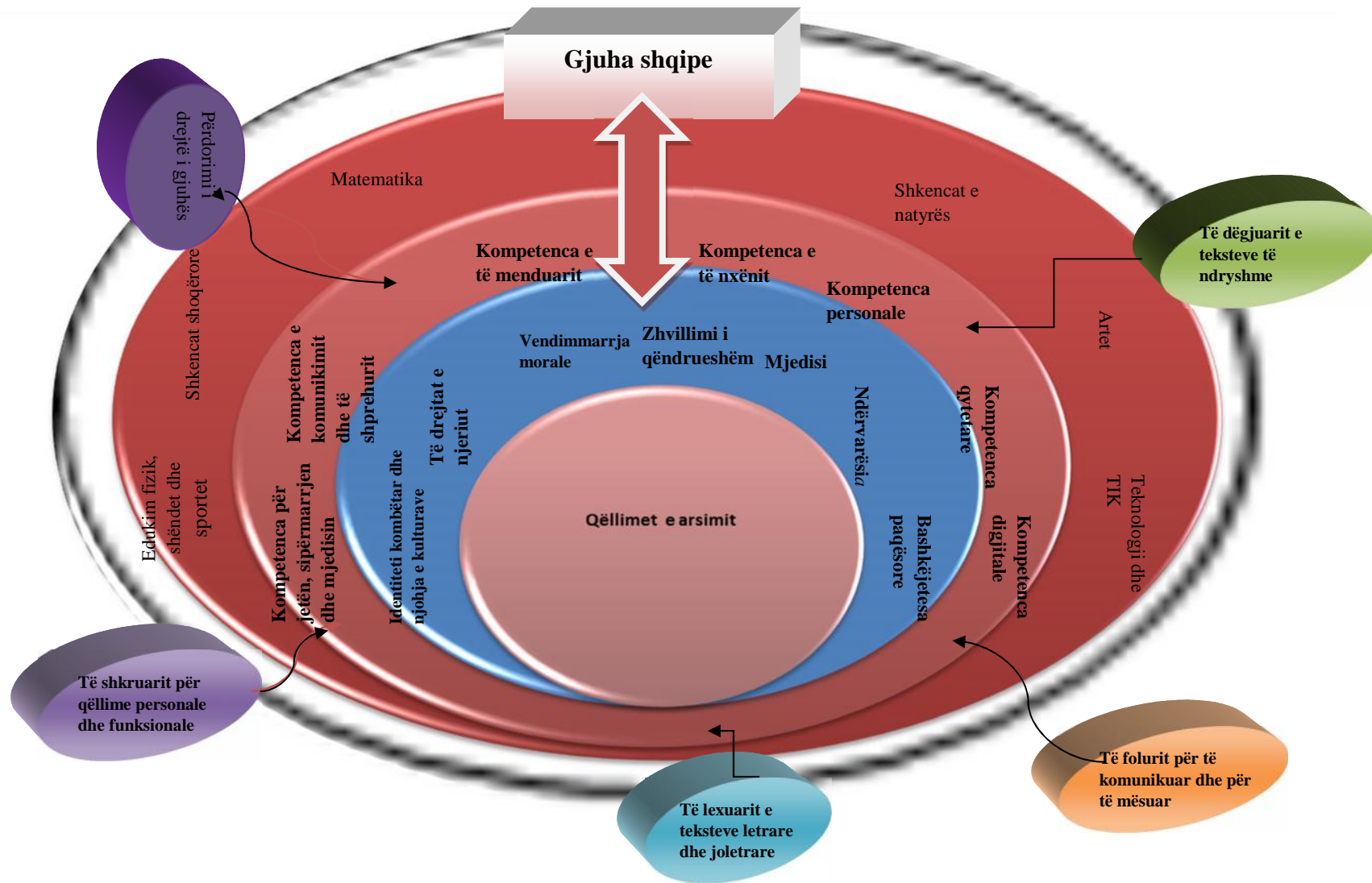
Fakultetet e mësuesisë duhet ta përdorin programin lëndor për të përshtatur kurrikulat e tyre, me qëllim përgatitjen efektive të mësuesve të ardhshëm, si dhe për praktikën profesionale të studentëve.

Programi i gjuhës shqipe ka në fokus realizimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave të lëndës. Gjatë punës për përmbushjen e kompetencave kyç dhe të kompetencave të lëndës, nëpërmjet mësimit të gjuhës shqipe do të realizohen temat ndërkurrikulare që mundësojnë lidhjen e lëndës me jetën e përditshme, shoqërinë dhe tregun e punës.

Në program, gjithashtu, përshkruhet lidhja e gjuhës shqipe me fushat e tjera, në mënyrë që formimi i nxënësit të mos jetë fragmentar, por i plotë dhe tërësor.

Në program janë përcaktuar njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet për çdo kompetencë të fushës. *Njohuritë janë përcaktuar për çdo klasë, ndërsa aftësitë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet janë përcaktuar për shkallë.* Këto njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime janë klasifikuar sipas disa tematikave. Në program janë sugjeruar edhe orët mësimore për çdo kompetencë.

Diagrami i mëposhtëm paraqet organizimin e programit.

III. QËLLIMET E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

Arsimi parauniversitar krijon kushte dhe mundësi që nxënësit të ndërtojnë dhe të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera që kërkon shoqëria demokratike; të zhvillohen në mënyrë të pavarur e të gjithanshme; të kontribuojnë në ndërtimin dhe mirëqenien vetjake dhe të shoqërisë shqiptare dhe të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës.

Në arsimin parauniversitar, nxënësit:

- kultivojnë identitetin vetjak e kombëtar dhe përkatësinë kulturore;
- përvetësojnë vlera të përgjithshme kulturore dhe qytetare;
- zhvillohen në aspektet intelektuale, etike, fizike, sociale dhe estetike;
- zhvillojnë përgjegjësi ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj shoqërisë dhe ndaj mjedisit;
- aftësohen për jetë dhe për punë, në kontekste të ndryshme shoqërore e kulturore;
- aftësohen për të nxënë gjatë gjithë jetës;
- zhvillojnë shpirtin e sipërmarrjes;
- përdorin teknologjitë e reja.

IV. QËLLIMET E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Qëllimet e programit të lëndës së gjuhës shqipe në arsimin bazë janë:

- Zhvillimi i aftësive për të folur, për të dëgjuar, për të lexuar dhe për të shkruar tekste të llojeve të ndryshme letrare dhe joletrare, si dhe kultivimi i mendimit kritik e krijues nëpërmjet këtyre teksteve.
- Kërkimi, gjetja, gjykimi në mënyrë kritike dhe përdorimi i informacionit që merret nga mediat dhe interneti.
- Njohja dhe vlerësimi i letërsisë shqipe dhe i letërsisë botërore nëpërmjet studimit të krijimtarisë së shkrimtarëve përfaqësues të periudhave të ndryshme (tekste të përshtatshme për moshën e nxënësve).

- Krijimi i besimit se përmes letërsisë dhe teksteve joletrare zhvillohen mënyra e të menduarit, bota shpirtërore dhe personaliteti i njeriut.
- Zotërimi i njohurive, aftësive, shkathtësive dhe qëndrimeve të duhura rreth sistemit gjuhësor të shqipes.
- Vlerësimi i gjuhës shqipe si vlerë e kulturës sonë kombëtare dhe si mjet komunikimi.

V. LIDHJA E KOMPETENCAVE KYÇ ME KOMPETENCAT E LËNDËS

Realizimi i kompetencave kyç të Kornizës Kurrikulare gjatë procesit të mësimdhënies dhe të nxënies kërkon që mësuesi të lidhë kompetencat kyç me kompetencat e lëndës për secilën shkallë. Për ta realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë metodat, teknikat, strategjitë dhe mjetet e përshtatshme didaktike për realizimin e çdo kompetence dhe rezultati të të nxëniet. *Kompetenca përcaktohet si harmonizim i njohurive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve për t'i trajtuar plotësisht situatat e kontekstit.* Kur nxënësi përmbush kompetencat gjuhësore, ai është duke ndërtuar dhe duke zhvilluar njëkohësisht edhe kompetencat kyç. P.sh., gjatë prezantimeve të ndryshme në orët mësimore të kompetencës së të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar, nxënësi përdor edhe mjetet e teknologjisë së informacionit dhe të komunikimit dhe realizon kështu edhe kompetencën digjitale. Rezultatet e të nxëniet të kompetencave të lëndës së gjuhës shqipe pasqyrojnë të njëjtën qasje me rezultatet e të nxëniet të kompetencave kyç në këndvështrimin e domosdoshmërisë së tyre në jetë, në shoqëri dhe në punë.

Më konkretisht, për të realizuar lidhjen e kompetencave kyç me kompetencat e lëndës, mësuesi ndjek këta hapa:

- përzgjedh rezultatit/et e të nxëniet për kompetencat kyç që synon të arrijë nxënësi në shkallën përkatëse;
- zbërthen në rezultate të nxëniet për kompetenca kyç për secilin vit mësimor rezultatit/et e të nxëniet për shkallë për kompetencat kyç;
- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e mësimdhënies, përmes të cilave realizohen rezultatet e të nxëniet;
- planifikon mësimdhënien duke përfshirë periudhën kohore gjatë së cilës do t'i arrijë rezultatet e të nxëniet brenda vitit shkollor;
- kryen analiza dhe vlerësime të ecurisë së nxënësve pas realizimit të orëve mësimore, detyrave dhe projekteve, për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxëniet për vit mësimor dhe shkallë për fushën “Gjuhët dhe komunikimi”.

Diagrami i mëposhtëm konkretizon lidhjen e kompetencave kyç me kompetencat e lëndës.

Kompetencat e lëndës

- * Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme
- * Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar
- * Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare
- * Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Kompetencat kyç

- * Komunikimi dhe të shprehurit
- * Të menduarit
- * Të mësuarit për të nxënë
- * Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin
- * Kompetenca qytetare
- * Kompetenca personale
- * Kompetenca digjitale

Tabela: Rezultatet kryesore të të nxënit sipas kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës së tretë dhe shkallës së katërt

Në kurrikulën bërthamë janë përcaktuar rezultatet e të nxënit për çdo kompetencë kyç. Këto rezultate realizohen nëpërmjet fushave të të nxënit. Natyrisht, secila fushë dhe lëndë mund të kontribuojë në disa rezultate të nxëni. Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” ndihmon realizimin e të gjitha kompetencave, por, më së shumti, realizimin e kompetencës së komunikimit dhe të të shprehurit. Tabela e mëposhtme paraqet rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës së tretë dhe shkallës së katërt.

SHKALLA III	SHKALLA IV
Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit	
<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. shpreh mendimin e vet për një temë të caktuar me gojë ose me shkrim, si dhe në forma të tjera të komunikimit; 2. dëgjon me vëmendje prezantimin dhe komentet e bëra nga të tjerët rreth një teme, duke bërë pyetje, komente, sqarime dhe propozime; 3. lexon rrjedhshëm, me intonacionin e duhur, një tekst të caktuar rrëfyes, përshkrues, shkencor, publicistik etj. dhe e komenton atë sipas kërkesës me gojë ose me shkrim; 4. shpjegon qartë dhe saktë, me gojë dhe me shkrim, kuptimin e fjalëve dhe të koncepteve të reja, duke përdorur gjuhën dhe fjalorin e përshtatshëm; 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. merr pjesë në bashkëbisedime me moshatarët dhe të rriturit për tema me interes mësimor dhe shoqëror duke bërë pyetje, duke dhënë përgjigje dhe duke veçuar informacionin kryesor; 2. transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit; 3. prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, duke gërshetuar format e komunikimit verbal dhe elektronik, si dhe veprimin praktik; 4. përshkruan me gojë dhe me shkrim një ngjarje të lexuar ose të dëgjuar duke ruajtur rrjedhën logjike të saj;

<ol style="list-style-type: none"> 5. veçon informacionin kryesor nga një libër, gazetë, revistë, internet, radio, TV etj., e komenton atë dhe e shfrytëzon si referencë gjatë hartimit të një punimi ose detyre me shkrim; 6. shkruan një tekst deri në 500 fjalë (letër, udhëzim, kërkesë, ese etj.), duke respektuar rregullat gjuhësore; 7. shpreh drejt një mendim apo kërkesë, me gojë ose me shkrim, në gjuhën amtare ose në gjuhë të huaj, për një situatë të caktuar (udhëzim, ndihmë, informim, orientim etj.), duke bashkëvepruar në grup ose në klasë. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. harton një tekst deri në 500 fjalë (bazuar në imagjinatën e vet), duke vazhduar një rrëfim gojor apo tekst të lexuar më parë; 6. analizon përmbajtjen dhe kuptimin e nocioneve (koncepteve) të reja, duke përdorur leksikun e përshtatshëm; 7. diskuton për një temë të caktuar në lëndë të ndryshme, duke respektuar rregullat e komunikimit; 8. identifikon burime të ndryshme informacioni për arsimim dhe orientim profesional, si dhe harton një plan individual për zhvillimin e karrierës së tij.
---	--

Kompetenca e të menduarit

<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. parashtron argumente <i>pro</i> ose <i>kundër</i> për një temë ose problem të caktuar gjatë një debati ose publikimi në media; 2. shpreh mendimin e tij për një punim letrar apo artistik duke dalluar ndryshimet dhe analogjitë ndërmjet krijimeve të ngjashme; 3. harton planin e punës për realizimin e një krijimi ose detyre (letrare), duke përcaktuar hapat kryesorë të zbatimit; 4. zgjidh një problem (gjuhësor) dhe arsyeton përzgjedhjen e procedurave përkatëse; 5. përzgjedh dhe demonstroi strategji të ndryshme për zgjidhjen e një 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. paraqet argumente për të përforcuar mendimin apo qëndrimin e vet për një problem nga fusha të caktuara; 2. përzgjedh dhe klasifikon informacionin nga burime të ndryshme, në bazë të një kriteri të caktuar, për një temë konkrete dhe e përdor për marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi ose detyre; 3. analizon një punim (artikull gazete, pikturë etj.) duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm;
---	--

<p>problemi (gjuhësor) duke paraqitur rezultat të njëjtë;</p> <p>6. përdor krahasimin dhe kontrastin për të gjetur dallimet dhe ngjashmëritë kryesore midis dy e më shumë dukurive ose krijimeve artistike.</p>	<p>4. përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar duke propozuar qëllimin, aktivitetet kryesore, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e tyre dhe parashikon pengesat e mundshme gjatë realizimit;</p> <p>5. argumenton ndërmarrjen e hapave konkretë që çojnë në përfundimin e një detyre ose veprimtarie, zgjidhjen e një problemi, të ndonjë punimi në klasë, në shkollë ose jashtë saj;</p> <p>6. demonstroi zgjidhjen e një problemi, duke u bazuar në të dhënat tekstuale, numerike, eksperimentale të detyrës, e cila realizohet në klasë, në shkollë ose jashtë saj;</p> <p>7. interpreton, me shkrim dhe me gojë, një rregull, një koncept apo një proces të caktuar, duke e ilustruar atë me shembuj konkretë nga situata të jetës së përditshme.</p>
---	---

Kompetenca e të nxënit

<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. përzgjedh të dhëna nga burime të ndryshme (libra, revista, udhëzues, fjalorë, enciklopedi ose internet), të cilat i shfrytëzon për realizimin e temës ose detyrës së dhënë dhe i klasifikon ato burime sipas rëndësisë që kanë për temën; 2. zbaton në mënyrë të pavarur udhëzimet e dhëna nga një burim 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. regjistron në formë të shkruar, grafike etj., informacionin/faktet për një temë; veçon me anë të teknikave të ndryshme pjesët sipas rëndësisë dhe nevojës për temën/detyrën e dhënë; 2. shfrytëzon në mënyrë efikase fjalorët, enciklopeditë dhe teknologjinë e informacionit apo burime të tjera për zhvillimin e
--	--

- (tekst shkollor, libër, internet, media) për të nxënë një temë, veprim, aktivitet ose detyrë që i kërkohet;
3. shfrytëzon portofolin personal për identifikimin e përparësive dhe të mangësive në funksion të vetëvlerësimit të përparimit dhe të përmirësimit të suksesit në fushën e caktuar;
 4. lidh temën e re ose një çështje të dhënë me njohuritë dhe përvojat paraprake, duke i paraqitur në forma të ndryshme të të shprehurit (kolona, tabela, grafikë) sipas një radhitjeje logjike;
 5. përdor programe të përshtatshme kompjuterike për zgjidhjen e problemeve dhe kryerjen e detyrave në fusha të ndryshme të dijes;
 6. parashtron pyetje (*Pse? Çfarë? Si? Kur?*) dhe organizon mendimet e veta në formë të shkruar për temën ose problemin e dhënë dhe vlerëson përparimin e vet deri në zgjidhjen e duhur;
 7. menaxhon emocionet, ndjenjat, kohën, shfrytëzimin e materialeve dhe mjeteve gjatë kryerjes së një detyre ose veprimtarie (në klasë, në shkollë apo diku tjetër).

- një ideje /projekti në bazë klase/shkolle ose jashtë saj;
3. regjistron, skedon dhe përdor teknika të tjera për të menaxhuar informacionin/ faktet ose formulat për një temë duke i radhitur ato sipas llojit, burimit dhe rëndësisë;
 4. parashtron pyetje për çështje të ndryshme dhe organizon mendimet për të gjetur përgjigje për temën apo problemin e caktuar duke evidentuar përparimin/vështirësitë deri në zgjidhjen përfundimtare;
 5. paraqet ose skicon idetë e veta për ecurinë dhe mënyrën e zhvillimit të një veprimtarie duke e argumentuar para të tjerëve;
 6. prezanton në mënyrë të pavarur udhëzimet/simbolet e dhëna në libër, skicë, plan, partiturë muzikore, skenar, koreografi etj., për të përmbushur një veprim, veprimtari ose detyrë që kërkohet prej tij;
 7. shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënies së dhënë duke klasifikuar informacionin e njohur nga ai i panjohur, si dhe atë që është i paqartë;
 8. përdor elementet e portofolit personal për vetëvlerësimin dhe identifikimin e anëve të forta, i shfrytëzon ato për përparimin në mësim dhe për orientimin për karrierë.

Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin

Nxënësi:

Nxënësi:

<ol style="list-style-type: none"> 1. përgatit planin e punës për organizimin e një veprimtarie të caktuar në shkollë ose në komunitet dhe e realizon atë me sukses; 2. zhvillon një projekt individual ose në grup për kryerjen e një veprimtarie mjedisore apo shoqërore me rëndësi për shkollën ose për komunitetin; 3. përdor programet kompjuterike për përgatitjen dhe ilustrimin e materialeve të nevojshme grafike (ftesave, pamfleteve, njoftimeve apo publikimeve); 4. bashkëvepron në mënyrë aktive me moshatarët dhe të tjerët (pavarësisht statusit të tyre social, etnik etj.) për realizimin e një veprimtarie të përbashkët (në bazë klase/shkolle apo jashtë saj); 5. merr pjesë si anëtar i një jurie (në nivel klase apo shkolle) për vlerësimin e një veprimtarie/konkursi artistik, duke u bazuar në kriteret e paracaktuara. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grup për zhvillimin e komunitetit nëpërmjet shembujve konkretë nga jeta e përditshme; 2. përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientimin për karrierë.
---	--

Kompetenca personale

<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. merr pjesë ose drejton punën në grup, bashkëpunon me përfaqësues të komunitetit për të ndihmuar moshatarët dhe anëtarët e tjerë të komunitetit që kanë probleme shëndetësore, sociale, ekonomike, etj., dhe raporton (me gojë dhe me shkrim) për përvojat personale të fituara. 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. analizon shkaqet e një reagimi konfliktual apo emocional dhe propozon alternativa për zgjidhje të drejtë e pa pasoja duke ndarë përvojat, mendimet dhe ndjenjat me anëtarët e grupit.
--	--

Kompetenca qytetare

Nxënësi:

1. zbaton dhe respekton rregullat e mirësjelljes në klasë, në shkollë etj. dhe mban qëndrim aktiv ndaj personave që nuk i respektojnë ato, duke shpjeguar pasojat për veten dhe për grupin ku bën pjesë;
2. shpjegon (në forma të ndryshme të shprehuri) domosdoshmërinë e respektimit dhe të zbatimit të rregullave dhe të ligjeve për raportet e shëndosha në bashkësi të ndryshme shoqërore apo në grupe të ndryshme interesi;
3. merr pjesë në veprimtaritë që promovojnë tolerancë dhe shumëllojshmëri kulturore, etnike, fetare, gjinore etj., në shkollë apo në komunitet, ku përfshihen moshatarë të të gjitha përkatësive të përmendura që jetojnë në bashkësinë e gjerë.

Nxënësi:

1. praktikon të drejtat dhe detyrimet si qytetar në situata konkrete të jetës së përditshme, në klasë, në shkollë, në komunitet, ose gjatë diskutimit dhe respektimit të mendimit të tjetrit;
2. reagon ndaj personave të cilët shkelin, cenojnë ose mohojnë të drejtat e të tjerëve duke i ilustruar këto sjellje me shembuj të figurave të shquara historike, personazheve nga letërsia a filmat, si dhe arsyeton pasojat e këtyre veprimeve për individin, grupin dhe komunitetin;
3. përgatit në grup një veprimtari, duke përdorur tolerancën si mjet për promovimin e shumëllojshmërisë kulturore, etnike, fetare, gjinore, sociale etj., në shkollë apo në komunitet.

Kompetenca digjitale

Nxënësi:

1. përdor mediat digjitale dhe mjediset informative për të komunikuar dhe për të bashkëpunuar, duke përfshirë komunikimet në distancë për zhvillimin e njohurive;
2. analizon, vlerëson dhe menaxhon informacionin e marrë në formë elektronike (p.sh., hedh disa informacione të marra nga interneti

Nxënësi:

1. përdor TIK-un për të lehtësuar procesin e të nxënës dhe për të rritur efektivitetin në të nxënë;
2. përdor mjetet multimediale për të bashkëpunuar me persona të tjerë dhe për të rritur produktivitetin e tij dhe të nxënës efektiv;
3. bashkëpunon me moshatarët e tij duke përdorur mjetet e

<p>duke i përmbledhur në një tabelë ose grafik);</p> <p>3. zhvillon aftësinë mediatike për identifikimin e burimit të informacionit dhe këndvështrimin analitik për gjykimin e tyre (p.sh., dallon nëse një material i marrë nga interneti është fakt dhe burimi është parësor ose dytësor).</p>	<p>telekomunikacionit bashkëpunues për të hetuar tema mësimore, për të zgjidhur çështje dhe probleme që mund të lindin në shkollë dhe jashtë saj.</p>
--	---

VI. LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME TEMAT NDËRKURRIKULARE

Temat ndërkurrikulare janë tema madhore, me të cilat përballet shoqëria tani dhe në të ardhmen. Ato integrojnë fushat e të nxënit që ndihmojnë nxënësit të interpretojnë botën dhe të lidhin dijet e marra në shkollë me jetën dhe me interesat e tyre. Në Kornizën Kurrikulare dhe në kurrikulat bërthamë janë përcaktuar temat ndërkurrikulare, të cilat janë:

- Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave.
- Të drejtat e njeriut.
- Vendimmarrja morale.
- Mjedisi.
- Bashkëjetesa paqësore.

Lënda e gjuhës shqipe, për specifikat dhe hapësirat që ka (sasia e orëve mësimore), lejon krijimin e situatave mësimore të cilat mundësojnë trajtimin e këtyre temave. Kështu p.sh., leximi dhe studimi i teksteve të ndryshme letrare nga letërsia shqipe dhe ajo botërore zhvillojnë te nxënësit identitetin dhe krenarinë kombëtare dhe njohjen e vlerësimin e kulturës botërore. Tema, si: të drejtat e njeriut, vendimmarrja morale, mjedisi, zhvillimi i qëndrueshëm etj., mund të realizohen gjatë diskutimeve dhe bashkëbisedimeve në grup që mund të zhvillohen gjatë orëve mësimore të kompetencës së të folurit. Mësuesi mund të krijojë edhe situata mësimore, gjatë të cilave nxënësit shprehën në forma të ndryshme:

ese, poezi, tregime dhe krijime të tjera me tematikë rreth çështjeve të mësipërme. Punët në grupe që zhvillohen në lëndën e gjuhës shqipe ndihmojnë në krijimin e aftësive të nxënësve për të jetuar në mënyrë paqësore me të tjerët.

VII. LIDHJA E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE ME FUSHAT E TJERA TË TË NXËNIT

Mësimi i gjuhës shqipe në shkollë mbështet edhe ndërtimin dhe zhvillimin e kompetencave të fushave të tjera të kurrikulës. Në lëndën e gjuhës shqipe, nxënësit fitojnë njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar me gojë dhe me shkrim; lexojnë dhe kuptojnë tekste të llojeve të ndryshme; pasurojnë fjalorin dhe botëkuptimin e tyre duke lexuar tekste letrare dhe joletrare; mësojnë të shkruajnë tekste të ndryshme (opinione, raporte, udhëzime etj.); mësojnë ta përdorin drejt nga ana gramatikore dhe drejtshkrimore gjuhën etj. Të gjitha këto njohuri, shkathtësi, vlera dhe qëndrime sigurojnë suksesin e nxënësve edhe në fushat dhe lëndët e tjera. Natyrisht, në këtë lidhje ka marrje dhe dhënie. P.sh., aftësitë e të lexuarit mbështesin kuptimin e ushtrimeve dhe të teksteve matematikore. Nga ana tjetër, aftësitë për të zgjidhur probleme në matematikë ndikojnë në gjykimin dhe mendimin kritik të nxënësve rreth teksteve të ndryshme.

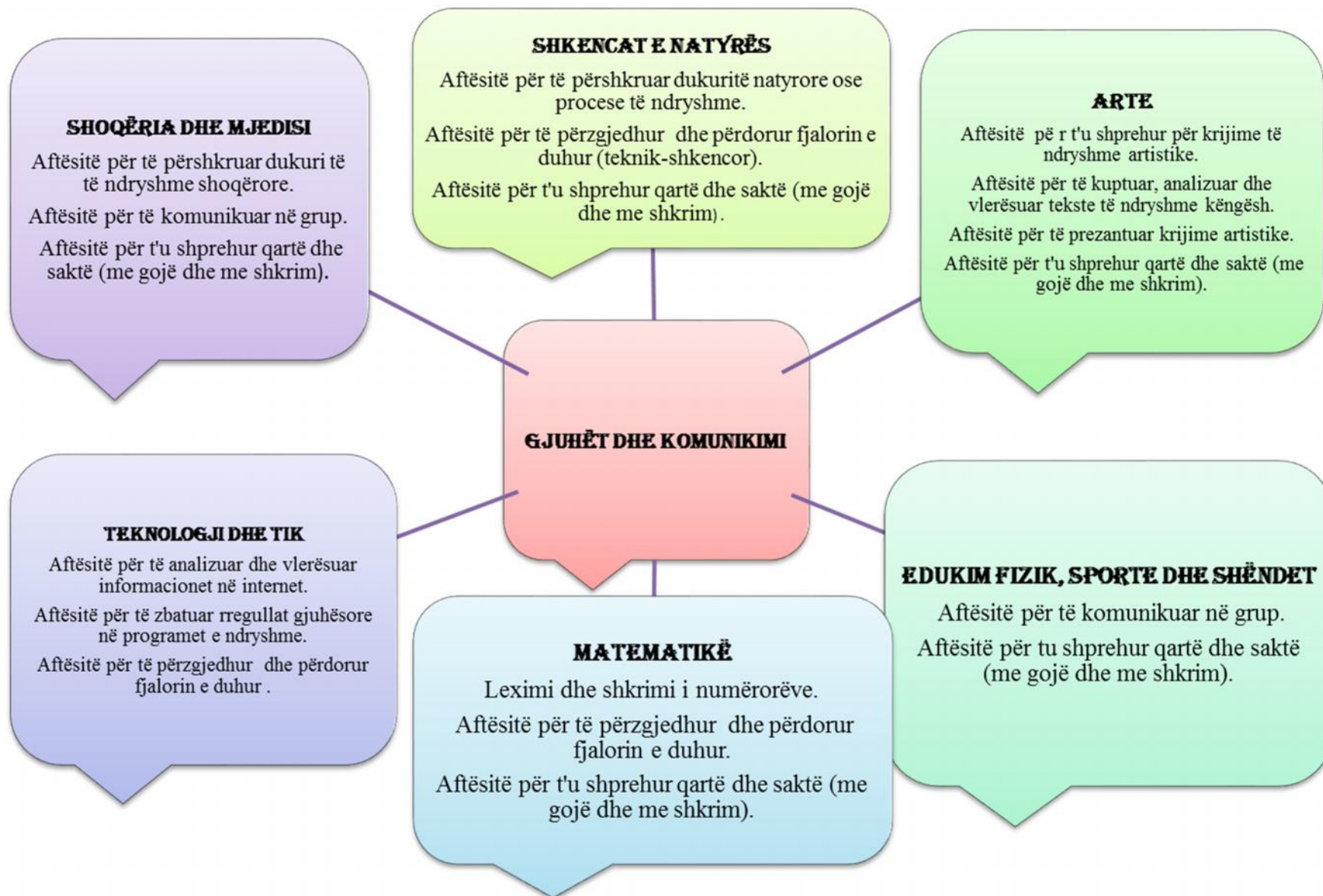
Kuptimi ose analiza e teksteve të shkencave të natyrës kërkon aftësi të mira leximi. Leximi i një proze, p.sh., i ndihmon nxënësit të marrin njohuri rreth natyrës, siç njohuritë e marra në shkencat e natyrës nxitin imagjinatën për të realizuar me shkrim një përshkrim të natyrës.

Lënda e gjuhës shqipe mbështet nxënësit në mësimin e shkencave shoqërore. Leximi dhe analiza e teksteve letrare ndikon që të kuptohen më mirë ngjarjet e figurat historike, marrëdhëniet mes njerëzve dhe vlerat shoqërore.

Mësimi i arteve të ndryshme mbështetet nga gjuha shqipe (tekstet letrare që studiohen nga nxënësit). Kështu, analiza e teksteve letrare i ndihmon nxënësit të kuptojnë mjetet e shprehjes artistike; studimi dhe krijimi i teksteve të ndryshme si, p.sh., i reklamave, kërkojnë integrim me artet për elementet pamore të reklamave; ilustrimi i një analize të një teksti letrar me muzikën e një periudhe të caktuar i ndihmon nxënësit të kuptojnë efektin emocional të muzikës dhe mjetet e shprehjes artistike të saj. Element i përbashkët mes muzikës dhe gjuhës shqipe janë edhe këngët popullore dhe krijimet e tjera folklorike, studimi i të cilave integron gjuhën dhe artet.

Shembujt e mësipërm janë vetëm një nxitje për të kuptuar se në procesin mësimor krijohen mundësi për integrim mes fushave të të nxënit. Mësuesit, me pasionin dhe përkushtimin që i karakterizon, mund të realizojnë pafund integrime mes fushave dhe lëndëve në situata të ndryshme të nxëni. Ky integrim shmang marrjen e njohurive të fragmentuara dhe të shkëputura nga jeta.

Në diagramin e mëposhtëm janë dhënë aftësitë që lënda e gjuhës shqipe u siguron fushave të tjera të të nxënit.

VIII. PËRSHKRIMI I KOMPETENCAVE TË LËNDËS

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Nxënësit marrin njohuri, zhvillojnë qëndrime dhe vlera, si dhe zbatojnë aftësi dhe shkathhtësi duke dëgjuar tekste të ndryshme. Më konkretisht, nxënësit kuptojnë se sjellja dhe qëndrimet e duhura gjatë të dëgjuarit ndikojnë pozitivisht tek të tjerët. Ata dallojnë disa cilësi të zërit të folësit, si: intonacioni, ritmi, theksi, lartësia e zërit. Gjithashtu, nxënësit tregojnë brendinë, veçojnë idenë kryesore, dallojnë fjalët ose frazat kyç, nxjerrin përfundime, krahasojnë ose klasifikojnë, si dhe bëjnë vlerësime të thjeshta për tekstet që dëgjojnë.

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Nxënësit përdorin drejt gjuhën standarde gjatë folurit; kuptojnë dhe zbatojnë në komunikim karakteristikat e gjuhës së folur; shqiptojnë saktë dhe me intonacionin e theksin e duhur fjalët dhe fjalitë, me qëllim që të jenë të kuptueshëm dhe interesantë për të tjerët; shoqërojnë të folurin edhe me elemente të komunikimit joverbal; diskutojnë dhe bashkëveprojnë me të tjerët gjatë punës në grup.

c) Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Nxënësit lexojnë tekste letrare dhe joletrare që u përkasin periudhave të ndryshme, tekste klasike dhe bashkëkohore, shqipe dhe botërore, dhe demonstrojnë kuptimin, interpretimin, analizën, vlerësimin dhe gjykimin e këtyre teksteve (të përshtatshme për zhvillimin moshor të nxënësve).

ç) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Nxënësit shkruajnë për qëllime personale dhe për lexues të ndryshëm. Ata ndjekin gjatë të shkruarit hapa, si: planifikimi, organizimi i ideve, rishikimi dhe redaktimi. Nxënësit, gjithashtu, respektojnë strukturën, tiparet e tekstit, si dhe zbatojnë rregullat gjuhësore.

d) Përdorimi i drejtë i gjuhës

Që nxënësit të flasin dhe të shkruajnë në mënyrën e duhur, ata duhet të zotërojnë njohuri e të demonstrojnë shkathtësi, vlera dhe qëndrime në lidhje me sistemin gjuhësor të gjuhës shqipe dhe të gjuhëve të huaja. Kështu, nxënësit dallojnë pjesët e ndryshme të ligjëratës e kategoritë gramatikore të tyre dhe i përdorin në trajtën e duhur gjatë komunikimit; dallojnë llojet e ndryshme të fjalive dhe funksionet e fjalëve në fjali dhe i zbatojnë këto njohuri në komunikimin e përditshëm; përdorin gjuhën standarde, njohin dialektet e pjesë të tjera të leksikut dhe respektojnë diversitetin gjuhësor; kanë njohuri për mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe; dallojnë kuptimet e fjalëve dhe i përdorin për të pasuruar fjalorin e tyre.

IX. NDARJA E KOHËS MËSIMORE PËR SECILËN KLASË

Lënda “Gjuhë shqipe” është e detyrueshme në arsimin bazë. Ajo zhvillohet përgjatë nëntë viteve të këtij arsimit dhe zë afërsisht 1/4 e kurrikulës. Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore sipas kompetencave, gjatë shkallës së tretë dhe shkallës së katërt (klasat VI-IX). Këto kompetenca zhvillohen dhe përfitohen në proces, gjë që kupton zhvillimin e tyre ditë pas dite. Ato janë aq të lidhura dhe të ndërvarura mes tyre, sa që nuk ka kufi të prerë, ndaj shpërndarja e orëve është sugjeruese. Shuma e tyre është e barabartë me sasinë e orëve vjetore të përcaktuara në planin mësimor të arsimit bazë.

Klasa/ shkalla	VI	VII	Shkalla III	VIII	IX	Shkalla IV
Orë/javë	5	5	10	5	5	10
Orë gjithsej	175	175	350	175	175	350

Koha mësimore për çdo kompetencë përdoret për njohuri të reja, për përsëritje, për projekte, për vlerësime etj. Mësuesi ka të drejtë të ndryshojë deri në masën 10 për qind të orëve të një kompetence.

Nxënësit, në lëndën e gjuhës shqipe, pothuajse çdo orë flasin, dëgjojnë, lexojnë, shkruajnë dhe fitojnë njohuri dhe shkathtësi rreth sistemit gjuhësor. Megjithatë, theksi vihet në njërin nga këto kompetenca. Ky fakt përcakton edhe orët për këtë kompetencë. P.sh., në klasën e gjashtë janë përcaktuar rreth 25 orë për kompetencën “Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale”. Kjo do të thotë që nxënësit do të shkruajnë, pothuajse në çdo orë mësimi, por theksi në këto 25 orë do të vihet më shumë te kjo kompetencë.

Kompetencat/ klasat	Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme	Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar	Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare	Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale	Përdorimi i drejtë i gjuhës	Provimi i Lirimit	Totali
Klasa e gjashtë	10	10	70	25	60		175
Klasa e shtatë	10	10	70	25	60		175
SHKALLA E TRETË	20	20	140	50	120		350
Klasa e tetë	8	7	70	25	65		175
Klasa e nëntë¹	8	7	65	20	60	15	175
SHKALLA E KATËRT	16	14	135	45	125	15	350

¹ Në këtë klasë, 15 orë mësimore janë lënë (sugjerim) për përgatitjen e nxënësve për provimin e lirimit.

X. QËLLIMET E SHKALLËS SË TRETË DHE TË SHKALLËS SË KATËRT

Gjatë shkallës së tretë dhe shkallës së katërt, nxënësit:

- komunikojnë qartë dhe saktë (me gojë dhe me shkrim) në varësi edhe të qëllimit dhe të situatës;
- shprehin opinionet e tyre, në mënyrë korrekte nga ana gjuhësore, gjatë diskutimeve dhe punëve në grup;
- dëgjojnë, lexojnë dhe kuptojnë lloje të ndryshme tekstesh, nxjerrin përfundime dhe i vlerësojnë këto tekste (me gojë ose me shkrim);
- gjejnë informacion në media dhe internet, e gjejnë në mënyrë kritike këtë informacion dhe e përdorin atë në mënyrën e duhur;
- njohin llojet e ndryshme të teksteve dhe përdorimet e tyre, si dhe hartojnë e prezantojnë tekste të ndryshme;
- lexojnë tekste letrare të gjinive të ndryshme dhe zhvillojnë botën emocionale përmes tyre;
- vlerësojnë letërsinë si pjesë e rëndësishme e kulturës kombëtare dhe botërore;
- kuptojnë, interpretojnë dhe analizojnë tekste letrare si një burim për të njohur histori të ndryshme, marrëdhëniet njerëzore, ndjenjat, vlerat etj.;
- përdorin gjuhën standarde në shkollë dhe jashtë saj, si dhe zbatojnë rregullat gramatikore themelore;
- kuptojnë rëndësinë e gjuhës shqipe si vlerë e kulturës kombëtare.

XI. PËRMBAJTJA E SHKALLËS SË TRETË DHE E SHKALLËS SË KATËRT

Në programin e gjuhës shqipe për shkallën e tretë dhe shkallën e katërt janë paraqitur rezultatet e të nxënit për çdo kompetencë. Kompetencat zhvillohen përmes disa *tematikave*. Tematikat dhe renditja e tyre nuk nënkuptojnë që realizimi i tyre përgjatë vitit shkollor ose shkallës të zhvillohet e ndarë në këtë renditje. Kombinimi dhe ndarja e njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve në orë mësimi, kapituj apo grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (më kryesorët janë mësuesit dhe autorët e teksteve). Më poshtë janë dhënë tematikat për çdo kompetencë.

Tematikat

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

- Rregullat e të dëgjuarit.
- Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin.

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

- Rregullat dhe organizimi i të folurit.
- Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup.

c) Të lexuarit e teksteve të ndryshme

- Të lexuarit për të kuptuar.
- Të lexuarit e teksteve letrare.
- Të lexuarit e teksteve joletrare.

ç) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

- Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit.
- Të shkruarit për qëllime personale.
- Të shkruarit për qëllime funksionale.

d) Përdorimi i drejtë i gjuhës

- Sintaksë.
- Morfologji.
- Leksikologji dhe semantikë.
- Drejtshkrim.
- Fonetikë dhe fonologji.

SHKALLA IV

KLASAT IX

KOMPETENCA: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Gjatë kësaj shkalle, nxënësi shfaq vëmendje, interes dhe empati (ndjeshmëri) gjatë të dëgjuarit. Ai merr pjesë në veprimtari dhe në situata praktike, ku dëgjon tekste nga fusha të ndryshme të veprimtarisë njerëzore. Nxënësi, gjithashtu, përdor strategjitë e duhura për të kuptuar tekstin; interpreton, analizon dhe vlerëson tekstin; gjykon për qëllimin dhe ndjenjat e folësit, si dhe dallon vërtetësinë ose besueshmërinë e tekstit.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- kupton, interpreton tekstin dhe nëntekstin, si edhe gjykon për qëllimin, ndjenjat e folësit, vërtetësinë dhe besueshmërinë e tekstit;
- diskuton, zgjeron dhe gjykon idetë e dëgjuara, si dhe merr pjesë në veprimtari praktike, ku dëgjon rreth temave të fushave të ndryshme.

Njohuritë

Shkathtësitë

Rregullat e të dëgjuarit

Njohuritë për klasën e nëntë

Gjatë orëve mësimore të sugjeruara në program, nxënësi dëgjon dhe punon (tregon brendinë, interpreton, analizon, vlerëson) me tekste të plota ose fragmente, të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij, si p.sh.:

- rrëfim personal;
- reportazh;
- kronikë;
- reklamë;
- fjalim;
- udhëzim;
- tekste letrare të ndryshme (poezi, prozë ose dramë) etj.

Nxënësi, gjithashtu, merr njohuri, si:

- Përcaktimi i dëgjuesit të një teksti (*Kujt i drejtohet teksti?*).
- Dallimi i vërtetësisë së një teksti.

Shënim. Punohen materiale ose tekste të ndryshme që lidhen me situata dhe çështje aktuale dhe shoqërore, me shembuj konkretë dhe jetësorë që japin informacion dhe nxisin debatin mes nxënësve.

Nxënësi:

- shfaq qëndrime dhe sjellje të përshtatshme gjatë të dëgjuarit, si p.sh.:
 - ☞ tregon interes gjatë një diskutimi në klasë duke drejtuar pyetje,
 - ☞ tregon vëmendje dhe interes gjatë prezantimit të një projekti të shokëve dhe të shoqeve të klasës ose gjatë ndjekjes së një shfaqjeje,
 - ☞ shfaq empati (ndjeshmëri) ndaj të tjerëve,
 - ☞ përdor gjuhën e trupit, kontaktin me sy dhe mimikën e duhur të fytyrës që të mos japë mesazhe negative të folësi.

Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin

Nxënësi:

- përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas dëgjimit për të kuptuar tekstin, si p.sh.:
 - ☞ lexon paraprakisht informacion, në mënyrë që të mos ketë vështirësi për të kuptuar një prezantim për një çështje të caktuar,
 - ☞ mban shënime për detajet e rëndësishme,
 - ☞ përmbledh idetë kryesore, pasi ka dëgjuar një tekst, për të vetëkontrolluar nëse e ka kuptuar tekstin etj.;
- tregon shkurtimisht brendinë ose përmbajtjen e tekstit që dëgjon, duke e ilustruar me detaje nga teksti;
- interpreton informacionin që e merr nga burime të ndryshme, si: televizion, faqe interneti etj.;

- mbështet interpretimet e tij me shembuj, ide dhe detaje nga teksti që dëgjon;
- analizon tekstin (formën dhe përmbajtjen) që dëgjon;
- përcakton argumentet kryesore të një teksti me fjalët e tij;
- klasifikon detajet;
- bën dallimin mes shkakut dhe pasojës;
- dallon problemin dhe zgjidhjen në një tekst;
- zgjeron ose lidh informacionin që dëgjon me përvojat e tij ose me njohuritë e marra nga tekste të tjera, si p.sh.: ndan opinionin e tij rreth një libri pasi ka dëgjuar idetë dhe opinionin e të tjerëve, heton rreth temës ose çështjes që dëgjon duke kërkuar informacion në burime *online* për të zgjeruar të kuptuarit;
- krahason informacionet që dëgjon me njohuritë e mëparshme;
- dallon dhe diskuton për pikëpamjet e ndryshme në një tekst;
- përcakton se kujt i drejtohet folësi (audiencia e synuar) dhe tregon se si do të ndryshonte gjuha ose mesazhi, nëse do të ndryshonte dëgjuesi;
- gjykon rreth vërtetësisë së tekstit duke u përqendruar te burimet dhe faktet të cilave iu referohet folësi ose autori, te përvoja e folësit, si dhe te qëllimet dhe pasionet e tij;
- dallon se për çfarë shërbejnë disa strategji të përdorura gjatë prezantimeve të ndryshme, si p.sh.:

	<ul style="list-style-type: none"> ☞ tregon se përdorimi i listave ose tabelave e bën më të besueshëm dhe më bindës prezantimin, ☞ dallon se si një aktor e ndryshon zërin ose intonacionin e tij që të ngjallë vëmendjen e dëgjuesit, ☞ vlerëson një hyrje interesante të prezantimit, si një gjetje për të siguruar që në fillim vëmendjen e të tjerëve.
Vlerat dhe qëndrimet	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për gjuhën dhe kulturën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Gjatë kësaj shkalle, nxënësi mbron mendimet e tij, nxjerr përfundime pas vëzhgimeve të ndryshme dhe përmbledh idetë kryesore në prezantime të ndryshme. Ai kontribuon në diskutime që bëhen në grupe të vogla dhe të mëdha (në situata formale dhe joformale), pranon dhe vlerëson idetë e të tjerëve, si dhe merr parasysh elementet e gjuhës së gjesteve gjatë prezantimit.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- flet qartë dhe kuptueshëm për tema të ndryshme në situata formale dhe joformale;
- përfshihet në diskutime, parafrazon e përmbledh komentet e prezantuara me gojë, duke marrë parasysh edhe elementet e gjuhës së gjesteve

<p>në një prezantim;</p> <ul style="list-style-type: none"> - krijon tekste mediatike për qëllime dhe audiencë të ndryshme duke përdorur format dhe teknikat e përshtatshme. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
	Rregullat dhe organizimi i të folurit
<p>Njohuritë për klasën e nëntë</p> <p>Gjatë këtyre orëve nxënësit flasin dhe diskutojnë në situata të ndryshme dhe rreth tematikave nga veprimtaria e tyre përditshme. Këto tematika nxitin gjithëpërfshirjen e nxënësve dhe krijojnë mundësi që ata të diskutojnë në grupe të vogla dhe të mëdha. Gjithashtu, nxënësit marrin njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elementet e komunikimit joverbal dhe rëndësia e tyre gjatë të folurit. - Rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde gjatë të folurit. - Organizimi i një diskutimi ose i një debati. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flet me diksion të qartë, rrjedhshëm dhe me intonacionin e duhur; - përdor pauzat (pushimet) ose ndryshon ritmin gjatë të folurit për të nxjerrë në pah ose për të theksuar një ide; - flet për qëllime dhe në situata të ndryshme dhe përshtat gjuhën me dëgjuesit, si p.sh.: tregon një histori në një klasë të ciklit të ulët, merr pjesë në një debat për një çështje sociale etj.; - flet në mënyrë koherente në varësi të qëllimit, dëgjuesit dhe temës ose subjektit, si p.sh.: jep ngjarjet sipas rendit kronologjik, kombinon logjikën me emocionet në një fjalim të shkurtër etj.; - përzgjedh fjalët dhe terminologjinë e duhur për të arritur qëllimin e tij dhe për të tërhequr vëmendjen e dëgjuesit; - përdor shprehje frazeologjike, shprehje të figurshme dhe fjalë të urta gjatë të folurit: - shpreh ndjenjë dhe emocion gjatë të treguarit; - kontrollon përdorimin e gjesteve gjatë të folurit, në mënyrë që dëgjuesi të mos shmangë vëmendjen nga mesazhi;

- përdor gjuhën standarde gjatë të folurit;
- shmang gjatë të folurit përdorimet pavend të fjalëve dhe të formave gjuhësore që e dëmtojnë gjuhën shqipe;
- përdor teknologjinë e informacionit dhe të komunikimit gjatë prezantimit të një projekti ose detyre në grup.

Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup

Nxënësi:

- përcakton dhe ndjek rregullat gjatë diskutimit në grup;
- ndan rolet gjatë diskutimeve ose debateve;
- praktikon teknika, të tilla si: vendosja e minutave për folësin, afate për të marrë vendime etj.;
- ndan detyrat gjatë diskutimeve në klasë, në mënyrë që të zhvillojnë një projekt së bashku *(një nxënës ndihmon duke bërë një listë të ftuarish nga komuniteti të cilët mund të vijnë në klasë dhe të rrëfejnë për profesionin dhe punën që bëjnë, një tjetër harton një listë pyetjesh që do t'u drejtohen të ftuarve etj.);*
- bashkëbisedon lirshëm duke dhënë mendimet dhe këndvështrimet e tij, si dhe duke respektuar edhe mendimet dhe gjykimet e të tjerëve;
- shpreh mendimet dhe këndvështrimet e tij, duke respektuar edhe faktorin kohë;
- mban qëndrim, vlerëson dhe jep ndihmesë në situata

mosmarrëveshjes;

- pasuron linjën e debatit me argumente duke respektuar etikën;
- përmbledh informacionin që prezantohet gjatë diskutimeve në klasë, në shkollë dhe jashtë saj dhe harton një raport.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- është korrekt në komunikim;
- shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim gjatë kryerjes së detyrave të ndryshme;
- demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave;
- shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit;
- demonstroi imagjinatë dhe mendim krijues për zgjidhjen e problemeve;
- përfshihet në mënyrë aktive në punë individuale dhe në grup;
- demonstroi pavarësi në vendimmarrje dhe në veprime;
- tregon kureshtje për hulumtim dhe kërkim.

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Gjatë kësaj shkalle, nxënësi zhvillon njohuritë dhe aftësitë për të kuptuar, për të analizuar dhe për të vlerësuar tekste të ndryshme, si: reportazhe, kronika, biografi, kujtime, udhëpërshkrime, intervista, rregullore, përmbledhje, shkresa, artikuj gazetash dhe revistash, reklama, ese të ndryshme dhe fjalime.

Nxënësi lexon dhe punon me tekste nga krijimtaria popullore gojore, nga letërsia shqipe dhe ajo botërore, si dhe nga periudha e gjini të ndryshme; përshkruan dhe diskuton për kohën, vendin, mjedisin dhe ngjarjet duke dhënë detaje nga teksti; veçon temën kryesore ose motivet. Ai analizon personazhet, dallon dhe shpjegon figurat letrare, si dhe gjykon e vlerëson elemente të formës dhe të përmbajtjes së një teksti letrar.

Nxënësi dallon motivet dhe elementet e metrikës në një tekst poetik, diskuton rreth atmosferës që krijon ai, analizon dhe shpjegon funksionin e elementeve të stilit dhe të gjuhës në një tekst poetik, krahason poezinë lirike me poezinë epike. Ai njeh dhe dallon disa lloje të teksteve poetike, si: balada, soneti, himni, elegjia etj.

Nxënësi lexon lloje të ndryshme të prozës, dallon temën dhe motivet, përshkruan me detaje nga teksti fabulën dhe subjektin e një proze. Ai përcakton tipare të disa teksteve në prozë, si: tregimi, novela, romani. Ai dallon rrëfimitarin, vetën dhe kohën e rrëfimit në një tekst në prozë.

Nxënësi studion fragmente dhe vepra të ndryshme dramatike, përcakton tiparet kryesore të tragjedisë, komedisë dhe dramës, tregon rolin që kanë personazhet në veprat dramatike, analizon tiparet e personazheve dhe tregon funksionet e elementeve të veçanta të dramës.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- kupton tekstin edhe kur mendimet dhe idetë nuk jepen në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe shpjegon se si gjuha dhe stili i autorit ndikojnë për t'i dhënë idetë në mënyrë të qartë ose të nënkuptuar;
- analizon dhe diskuton për interpretimet e të tjerëve rreth tekstit.

<p>a) Tekste letrare</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson gjuhën dhe idetë që përcjell autori në tekst, analizon sjelljen dhe qëndrimet e personazheve, zhvillimin e fabulës ose subjektit; - bën dallimin mes personazhit, autorit dhe tregimtarit; - krahason stilin, gjuhën dhe tematikën në tekste të ndryshme. <p>b) Tekste joletrare</p> <ul style="list-style-type: none"> - përzgjedh, krahason dhe përmbledh informacionin nga tekste të ndryshme; - dallon informacionin e rëndësishëm nga i parëndësishmi, faktin nga opinionin, shkakun nga pasoja; - veçon tiparet karakteristike të fjalëve, fjalive dhe tekstit në tekste të ndryshme. 	
Njohuritë	Shkathhtësitë
<p>Njohuritë për klasën e nëntë</p> <p>Studim tekstesh letrare (49 orë): Nxënësi punon (<i>njeh, kupton, interpreton, analizon, gjykon, vlerëson</i>) me tekste poetike, tekste në prozë dhe tekste dramatike nga letërsia shqipe, nga letërsia botërore, si dhe nga krijimtaria popullore gojore. Gjatë këtyre orëve, nxënësit marrin edhe njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjinitë letrare dhe tiparet kryesore të tyre. 	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin²</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përzgjedh tekstet që lexon në varësi të qëllimit që ka, si p.sh.: lexon dy reportazhe të ndryshme që të krahasojë mënyrën se si e trajtojnë një problem social, lexon dy artikuj gazetash që trajtojnë të njëjtën tematikë ose të njëjtën çështje dhe shikon ku gazetarët bashkohen dhe ku ndryshojnë nga njëri-tjetri; - përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas leximit, si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ njihet paraprakisht me tiparet e formës dhe të strukturës së një lloji teksti, në mënyrë që ta ketë më të lehtë për ta kuptuar një tekst të

² Këto aftësi dhe shkathhtësi janë të përbashkëta për tekstet letrare dhe joletrare.

- Figuracioni letrar.
- Elementet kryesore e stilit dhe të gjuhës.
- Momentet kryesore (dy-tri) të jetës dhe të veprës së autorëve nga janë shkëputur fragmentet ose tekstet e përfshira në tekst shkollor, si dhe vendi që zënë në letërsinë shqipe ose botërore.
- Lidhja e letërsisë me artet: muzika, piktura, skulptura, koreografia, filmi etj.

49 orë mësimore për tekstet letrare sugjerohen të ndahen shpërndahen si më poshtë.

Tekst poetik: 12 orë të sugjeruara (5-6 tekste)

- Rima dhe strofat në një tekst poetik.
- Vargu i lirë në një poezi.
- Elementet e stilit dhe të gjuhës në një tekst poetik, si p.sh.:
 - ☞ zgjedhja e fjalëve;
 - ☞ përdorimi i fjalëve të reja;
 - ☞ përdorimi i figurave letrare mbizotëruese.
- Tiparet e poezisë lirike.
- Tiparet e poezisë epike (p.sh., *Cikli i Kreshnikëve*).
- Proza poetike.

Tekst në prozë: 30 orë të sugjeruara (13-15 tekste)

- caktuar,
- ☞ praktikon rileximin për të ngulitur në mendje detajet më të rëndësishme,
- ☞ përqendrohet tek ilustrimet e tekstit për të plotësuar dhe për të zgjeruar informacionin e tekstit,
- ☞ mban shënime gjatë të lexuarit,
- ☞ përdor një organizues grafik për të shënuar faktet dhe idetë e rëndësishme;
- lexon pjesë-pjesë tekstin dhe parashikon rreth brendisë, personazheve, ngjarjeve etj. (*lexim i drejtuar*);
- interpreton tekstet dhe jep argumente dhe shembuj që mbështesin interpretimin e tij;
- zgjeron kuptimin mbi tekstet duke lidhur idetë në to me idetë dhe njohuritë e tij, si p.sh., përcakton nëse informacioni në një artikull përkon ose kundërshton njohuritë e tij ose përvojat e tij të mëparshme;
- dallon faktin nga opinioni;
- dallon shkakun nga pasoja;
- dallon problemin dhe zgjidhjen e problemit;
- gjykon për vlerat e një teksti duke përdorur ilustrime dhe detaje nga teksti, si p.sh.: dallon që detajet e bëjnë një histori të duket e besueshme dhe e vërtetë, dallon që rima ose aliteracioni në një reklamë

- Subjekti i një proze.
- Tiparet kryesore të disa teksteve në prozë (tregimi, novela, romani).
- Analiza e personazhit (edhe psikologjike).
- Rrëfimtari, veta dhe koha e rrëfimit.

Tekst dramatik: 7 orë të sugjeruara (2-3 tekste)

- Elementet e strukturës së një teksti dramatik, si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë.
- Monologu, dialogët në një tekst dramatik.
- Vënia në skenë (*në bashkëpunim me mësuesin dhe me shokët e shoqet e klasës*) e një teksti dramatik, duke ndarë rolet: regjisorin, aktorët, skenografët, kostumografët etj.

Studim tekstesh joletrare:

Gjatë 16 orëve mësimore, nxënësit punojnë (*kuptojnë, interpretojnë, analizojnë, krahasojnë, sintetizojnë, vlerësojnë*) me tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura, si: reportazhe, kronika, biografi, kujtime, udhëpërshkrime, intervista, rregullore, artikuj gazetash dhe revistash, ese të ndryshme etj.

Gjatë studimit të këtyre teksteve, nxënësit marrin edhe njohuri, si:

- bën që të mbahet mend lehtë nga konsumatorët etj.;
- nxjerr përfundime pasi ka lexuar dhe ka kuptuar një tekst;
- gjen funksionin e disa elementeve të formës të tekstit, si p.sh., rrëfimi në vetën e parë në një libër me kujtime ose përshkrimi linear dhe episodik në një udhëpërshkrim;
- përcakton funksionin e disa elementeve të teksteve, si p.sh.: ilustrimet në librat për fëmijë të vegjël ose shkrimet në përmasa të ndryshme plotësojnë vështirësitë e tyre në lexim; ngjyrat, fotografitë, titujt dhe nëntitujt në faqen e parë të një gazete tërheqin vëmendjen e lexuesit për ta marrë dhe për ta lexuar atë etj.;
- diskuton rreth këndvështrimeve të ndryshme në një tekst dhe shfaq mendimet e tij;
- vlerëson idetë që përcjell teksti, gjuhën e stilin e autorit, duke argumentuar mendimin e tij;
- diskuton se si ndikon teksti tek ai, në botën emocionale ose në ndjesitë e tij;
- përdor mënyra të ndryshme për të pasuruar fjalorin e tij, si p.sh.: shënon në një fletore (*ose diku tjetër*) fjalët dhe fjalitë që i has gjatë leximit dhe që i pëlqejnë; dallon fjalët e huaja dhe i zëvendëson me fjalë shqipe (*kur ekziston fjala përgjegjëse në gjuhën shqipe*) etj.

Të lexuarit e teksteve letrare

- Tiparet e teksteve të mësipërme (ese, biografi, reportazhe, kronika, udhëpërshkrime, shkresa).
- Dallimet kryesore mes një teksti letrar dhe një teksti joletrar.

Nxënësi:

- lexon rrjedhshëm lloje të ndryshme tekstesh letrare nga krijimtaria popullore, nga shkrimtarë përfaqësues të letërsisë shqipe dhe asaj botërore në periudha të ndryshme;
- grupon tekstet që lexon sipas gjinive dhe llojeve letrare;
- përshkruan dhe diskuton për kohën, vendin, mjedisin dhe ngjarjet, duke dhënë detaje nga teksti;
- dallon dhe shpjegon funksionin e epitetit, personifikimit, metaforës, krahasimit, hiperbolës, alegorisë, inversionit, antitezës;
- gjen në tekst figurat tingullore, si aliteracion, asonancë e konsonancë, dhe shpjegon funksionin e tyre.

a) **Tekst poetik**

Nxënësi:

- lexon me shprehësi lloje të ndryshme tekstesh poetike;
- diskuton rreth atmosferës që krijon poezia;
- dallon motivet në një tekst poetik;
- dallon tiparet e metrikës në poezi (lloji i vargut, i rimës dhe i strofës);
- dallon vargun e lirë në një poezi;
- analizon dhe shpjegon funksionin e elementeve të stilit dhe të gjuhës në një tekst poetik, si p.sh.:
 - ☞ zgjedhja e fjalëve,

☞ përdorimi i fjalëve të reja,

☞ përdorimi i figurave letrare mbizotëruese;

- dallojnë tiparet kryesore të poezisë lirike;
- dallon tiparet kryesore të poezisë epike (*Cikli i Kreshnikëve*);
- krahason poezinë lirike me poezinë epike;
- njeh dhe dallon disa lloje të teksteve poetike, si soneti, himni, elegjia etj., si dhe tiparet kryesore të tyre;
- përcakton disa tipare të sonetit, himnit, elegjisë etj.;
- krahason poezinë me prozën poetike;
- krahason poezinë lirike me muzikën e me pikturën;
- mëson përmendsh poezi dhe i reciton ato.

b) Tekst në prozë

Nxënësi:

- lexon lloje të ndryshme të prozës;
- përshkruan me detaje nga teksti subjektin e një proze;
- dallon temën;
- përcakton tiparet e disa teksteve në prozë, si: tregimi, novela, romani, përralla etj., si p.sh:

☞ *fabulat* (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës),

☞ *përrallat* (elementet fantastike, numërorët: 3, 7, 9, 12, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i

lumtur, hiperbola etj.);

- analizon personazhet, duke u përqendruar:

☞ te fjalët përshkruese të autorit për personazhin,

☞ te fjalët, veprimet, mendimet e tij,

☞ te marrëdhëniet me personazhet e tjera;

- sjell përvojat e tij të ngjashme me ato të personazheve të një tregimi, përralle, drame etj.;

- dallon mënyrën e rrëfimit në një tregim, novelë, roman etj., si p.sh.: rrëfim në formën e një letre, një ditari; rrëfim nga një këndvështrim i caktuar; rrëfim duke i dhënë ngjarjet në rend kronologjik ose kohor etj.;

- dallon rrëfimtarin, vetën dhe kohën e rrëfimit.

c) Tekst dramatik

Nxënësi:

- lexon fragmente dhe vepra të ndryshme dramatike (tragjedi, komedi dhe dramë);

- përcakton tipare të ndryshme të tragjedisë, të komedisë dhe të dramës, si dhe përcakton ngjashmëritë dhe dallimet mes tyre;

- analizon elementet e kompozicionit në një vepër dramatike;

- dallon dhe analizon elementet e strukturës së një teksti dramatik, si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë;

- tregon rolin që kanë personazhet në veprat dramatike;
- analizon tiparet psikologjike të personazhit letrar në bazë të ngjarjeve, të dialogut dhe të monologut;
- merr pjesë në lojë me role, duke u përqendruar te mbajtja përmendsh e tekstit, diksioni, lëvizjet e trupit, detajet shprehëse etj.;
- veçon ngjashmëritë dhe dallimet mes një filmi, një tregimi ose një romani dhe një drame;
- merr pjesë në vënien në skenë (në bashkëpunim me mësuesin dhe me shokët e shoqet e klasës) të një teksti dramatik, duke ndarë rolet: regjisori, aktorët, skenografët, kostumografët etj. (në formën e një projekti);
- mëson përmendsh dhe reciton pjesë nga tekstet dramatike, si p.sh., një monolog.

Të lexuarit e teksteve joletrare

Nxënësi:

- lexon tekste nga kultura dhe kohë të ndryshme, të shtypura dhe elektronike, si: reportazhe, kronika, biografi, kujtime, udhëpërshkrime, intervista, rregullore, artikuj gazetash dhe revistash, ese të ndryshme, reklama etj.;
- dallon dhe përdor njohuritë rreth elementeve të tekstit, si: tema, paragrafi, hyrja, përfundimet, citimi, indeksi, bibliografia, tabela,

	<p>harta, diagrami;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon argumentet <i>pro</i> dhe <i>kundër</i> një çështjeje në një tekst; - dallon një tekst letrar nga një tekst joletrar, si p.sh., krahason një roman me një biografi ose autobiografi, një tregim fantastik-shkencor nga një udhëpërshkrim etj.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe informacion; - është i vëmendshëm gjatë të lexuarit; - respekton dhe pranon mendimin e tjetrit; - shfaq empati (ndjeshmëri) gjatë të lexuarit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - respekton gjuhën dhe kulturën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi ndjek të gjithë hapat e domosdoshëm të procesit të të shkruarit (*planifikimi, organizimi i ideve, rishikimi dhe redaktimi*). Ai shkruan duke zbatuar karakteristikat e formës, të përmbajtjes dhe të strukturës, tekste të tilla si: kronika, reportazhe, intervista, letra personale dhe formale, e-mail, ese, udhëzim, raport, broshurë ose fletëpalosje, CV, njoftim, ftesë, përshkrime.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- ndjek dhe realizon hapat e domosdoshëm në procesin e të shkruarit;
- përdor forma të efektshme të të shkruarit për qëllime dhe audiencë të caktuara;
- paraqet në mënyrë të strukturuar informacionin, idenë dhe mendimet e tij duke zbatuar rregullat drejtshkrimore.

Njohuritë

-

Njohuritë për klasën e nëntë

- Diktimit

Të shkruarit për qëllime personale

- Shkrimi i një poezie ose i një proze poetike, ose i një tregimi rreth një teme të caktuar, të përcaktuar nga mësuesi ose të zgjedhur nga vetë nxënësit.
- Dramatizimi me shkrim i një tregimi të shkurtër.

Shkathtësitë

Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit³

Nxënësi:

- përcakton qëllimin, temën dhe subjektin për punët me shkrim, si p.sh., një rrëfim për një ngjarje të rëndësishme historike në krahinën e tij, i cili mund të botohet në gazetën e shkollës;
- njeh dhe zbaton në proces strategjitë e të shkruarit;
- përcakton njohuritë e mëparshme rreth temës për të cilën do të shkruajë;

³ Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

- Përshkrimi i përvojës së parë si spektator në një shfaqje dramatike.
- Përshkrimi i mbresave të nxënësit gjatë nëntë viteve të shkollës.
- Kthimi i një poezie në një tregim ose në prozë poetike.

Të shkruarit për qëllime funksionale

- Ese.
- Plan veprimtarish për ngjarje, festa e përvjetorë të ndryshëm (p.sh., me rastin e një përvjetori të hapjes së shkollës së tij, me rastin e një feste lokale etj.).
- CV.
- Njoftim ose ftesë formale (p.sh., një ftesë për ceremoninë e mbarimit të shkollës 9-vjeçare).

- merr pjesë në një diskutim në grup për t'u sqaruar dhe për të ndarë ide e opinione rreth temës;
- mbledh informacion për punë dhe detyra me shkrim nga burime të ndryshme, të shtypura dhe elektronike, duke përdorur strategji të ndryshme, si:
 - ☞ kërkon informacion në internet nëpërmjet fjalëve kyç,
 - ☞ studion modele të mira të të shkruarit,
 - ☞ mban shënime,
 - ☞ klasifikon burimet e informacionit në të rëndësishme dhe dytësore,
 - ☞ kryen intervista me specialistë që kanë njohuri për temën (kur është e mundur), ose me dëshmitarë në një ngjarje,
 - ☞ shënon të gjitha burimet e informacionit në një listë të veprave të cituara ose referencat,
 - ☞ përcakton nëse informacioni i mbledhur është i mjaftueshëm dhe i përshtatshëm për detyrën e tyre dhe nëse jo, planifikon për të mbledhur informacion shtesë;
- rendit dhe organizon idetë kryesore duke i ilustruar dhe duke i mbështetur me detaje, shembuj, fakte dhe opinione të ndryshme;
- respekton strukturën e punës me shkrim (hyrje, zhvillim dhe mbyllje);
- përshtat gjuhën me llojin e detyrës me shkrim, me qëllimin dhe me lexuesin, p.sh.: në një letër drejtuar këshillit të prindërve të shkollës

- përdor një gjuhë formale, në një komunikim elektronik me shokët e shoqet (*blog*) përdor një gjuhë joformale, humorin, batutat etj.;
- përzgjedh fjalët dhe frazat që i japin punës ose detyrës me shkrim gjallëri dhe shprehësi;
- përdor lloje të ndryshme fjalish (lloj, gjatësi, strukturë) për të shtuar interesin e lexuesit dhe për të përmirësuar rrjedhën e punës me shkrim;
- zbaton njohuritë gramatikore dhe drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- përdor gjuhën standarde gjatë të shkruarit;
- përdor gjatë të shkruarit numrat, pikat ose shenja të ndryshme (*bullets*) për të strukturuar më mirë detyrën me shkrim;
- rishikon punët me shkrim për të përmirësuar përmbajtjen, organizimin, qartësinë, stilin dhe gjuhën, si p.sh.:
 - ☞ shton shembuj që mbështesin idenë kryesore,
 - ☞ heq detaje të parëndësishme,
 - ☞ shton fjalët e duhura në hyrje të çdo paragrafi që të krijojë idenë e vazhdimësisë së mendimeve dhe lidhjen mes tyre;
- shmang gabimet gramatikore dhe drejtshkrimore gjatë të shkruarit.

Të shkruarit për qëllime personale

Nxënësi:

- shkruan një poezi me rimë ose me varg të lirë për të shprehur

mendimet ose ndjenjat e tij në lidhje me gjendjen shpirtërore, njerëzit ose personazhet e dashur, përvojat ose ngjarjet e rëndësishme në jetën e tij;

- shkruan rrëfime personale duke përshkruar ose reflektuar mbi veten, mbi përvojat personale, ngjarjet e kaluara ose çështje personale;
- përshkruan përvojën e tij gjatë nëntë viteve të shkollës për ta ndarë me shokët dhe shoqet, me mësuesit dhe me prindërit;
- shkruan tregime nga bota reale ose imagjinare për tema që janë interesante për moshën;
- realizon shkrime komentuese për poezi të ndryshme;
- kthen me shkrim një poezi në prozë ose prozë poetike;
- përshkruan personazhet e tij të preferuara dhe argumenton pëlqimin e tij;
- krahason me shkrim personazhe nga tregime, përralla dhe fabula të ndryshme.

Të shkruarit për qëllime funksionale

Nxënësi:

- shkruan reportazhe ose kronika për tema të ndryshme;
- shkruan intervista për figura të njohura të sportit, të kinematografisë, të shkencës, të artit, të letërsisë etj.;
- njih dhe zbaton hapat e shkrimit të një eseje;

- shkruan plane veprimtarish për ngjarje, festa e përvjetorë të ndryshëm (p.sh.: me rastin e një përvjetori të hapjes së shkollës së tij, me rastin e një feste lokale etj.);
- shkruan raporte të shkurtra pas një kërkimi;
- shkruan një broshurë ose një fletëpalosje për tema dhe lexues të ndryshëm (zgjedhje e nxënësve);
- shkruan një CV, duke ndjekur strukturën e shkrimit të një teksti të tillë;
- shkruan një njoftim ose një ftesë formale, p.sh., një ftesë për ceremoninë e mbarimit të shkollës 9-vjeçare;
- shkruan artikuj të ndryshëm për gazeta ose revista.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të shkruarit;
- demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë shkruarit;
- punon në mënyrë të pavarur;
- respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë shkruarit;
- respekton rregullat drejtshkrimore gjatë shkruarit;
- vlerëson punët e tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim.

KOMPETENCA: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Gjatë kësaj shkalle, nxënësi demonstroi njohuri, shkathtësi dhe qëndrime: për gjymtyrët kryesore dhe të dyta, për llojet e fjalive sipas kumtimit, pohimit dhe mohimit dhe sipas gjymtyrëve kryesore, për përdorimin e ligjëratës së drejtë dhe të ligjëratës së zhdrejtë, për fjalët e ndryshueshme (kategoritë e tyre gramatikore) dhe fjalët e pandryshueshme, për stilet dhe regjistrat e gjuhës, për përbërësit e fjalës dhe mënyrat e formimit të saj. Nxënësi, gjithashtu, zbaton rregullat drejtshkrimore.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon, përdor dhe analizon llojet e fjalive sipas kumtimit, intonacionit, ndërtimit dhe gjymtyrëve kryesore;
- përdor dhe analizon llojet e gjymtyrëve kryesore dhe të gjymtyrëve të dyta;
- përdor dhe analizon klasat e fjalëve të ndryshueshme dhe të fjalëve të pandryshueshme;
- analizon stilet dhe regjistrat e gjuhës;
- vlerëson pasurinë leksikore të shqipes, përdor gjuhën standarde, zbaton rregullat drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit.

Njohuritë, aftësitë, shkathtësitë dhe qëndrimet për realizimin e kompetencës

Njohuritë

Shkathtësitë

Njohuritë për klasën e nëntë

SINTAKSË

- Gjymtyrët kryesore.
- Gjymtyrët e dyta (përcaktori, kundrinori, rrethanori, përcaktori

SINTAKSË

- dallon dhe analizon gjymtyrët kryesore në fjali;
- dallon dhe analizon gjymtyrët e dyta në fjali;
- dallon gjymtyrët homogjene në fjali;

- kallëzuesor).
- Gjymtyrët homogjene (njohuri të përgjithshme).
- Llojet e fjalive sipas kumtimit.
- Fjalitë pohore dhe fjalitë mohore
- Fjalitë njëkryegjymtyrëshe dhe dykryegjymtyrëshe.
- Fjalitë njëkryegjymtyrëshe foljore.
- Fjalitë njëkryegjymtyrëshe emërore.
- Fjalitë përbëra, skemat.

MORFOLOGJI

- Fjalët e ndryshueshme dhe fjalët e pandryshueshme.
- Kategoritë gramatikore të emrit.
- Kategoritë gramatikore të mbiemrit.
- Kategoritë gramatikore të përemrit. Përemri i pacaktuar.
- Forma veprare dhe forma joveprare e foljeve. Foljet njëvetore dhe foljet pavetore. Foljet e parregullta.
- Parafjalët dhe lokucionet parafjalore. Dallimi i parafjalëve nga emrat dhe nga ndajfoljet me të njëjtën formë.
- Dallimi i lidhëzave nga përemrat, ndajfoljet dhe parafjalët me formë të njëjtë.
- Tingullimitimet.

FJALËFORMIM

- përcakton llojet e fjalisë sipas kumtimit dhe i përdor drejt ato;
- përcakton fjalitë mohore dhe fjalitë pohore dhe i përdor drejt ato;
- përcakton llojin e fjalive sipas gjymtyrëve kryesore dhe i përdor drejt ato;
- dallon fjalitë njëkryegjymtyrëshe foljore dhe i përdor drejt ato;
- dallon fjalitë njëkryegjymtyrëshe emërore dhe i përdor drejt ato;
- dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë;
- përcakton llojet e fjalisë së përbërë dhe i përdor drejt ato;
- dallon fjalitë e përbëra të përziera me më shumë se dy pjesë;
- ndërton skemat e fjalive të përbëra.

MORFOLOGJI

Nxënësi:

- dallon fjalët e ndryshueshme (kategoritë e tyre) dhe fjalët e pandryshueshme);
- përcakton kategoritë gramatikore të emrit, të mbiemrit, të përemrit, të foljes dhe të numërorit;
- dallon dhe përdor në fjali përemrat e pacaktuar;
- përdor saktë në fjali foljet në formën veprare dhe në formën joveprare;
- dallon dhe përdor saktë në fjali foljet njëvetore dhe foljet pavetore;
- dallon dhe përdor saktë në fjali foljet e parregullta;

- Mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe.

DREJTSHKRIM

- Përdorimi i drejtë i shenjave të pikësimit.
- Përdorimi i drejtë i ligjëratës së drejtë dhe i ligjëratës së zhdrejtë.
- Drejtshkrimi i fjalëve që kanë grupet *ye, ua, ue*.
- Drejtshkrimi i fjalëve në të cilat takohen dy zanore të njëjta.
- Drejtshkrimi i disa tipave të fjalëve me prejardhje të huaj.
- Drejtshkrimi i nyjës së përparme të emrave, të mbiemrave dhe të përremrave pronorë (*i, e, të, së*).
- Drejtshkrimi i pjesëzave dhe i parafjalëve në rastet e përsëritjes dhe mospërsëritjes së tyre.
- Drejtshkrimi i fjalëve njësh, ndaras dhe me vizë në mes.

LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIKË

- Leksiku i gjuhës shqipe dhe pasuria e tij.
- Huazimet në gjuhën shqipe, shmangia e tyre në funksion të ruajtjes dhe pastërtisë së gjuhës shqipe.
- Regjistrat e gjuhës.
- Stilet e gjuhës.
- Mjetet gjuhësore me të cilat shprehen stilet dhe regjistrat e ndryshëm në gjuhën shqipe.

- dallon parafjalët sipas rasave dhe lokucionet parafjalore;
- dallon parafjalët nga emrat dhe ndajfoljet me formë të njëjtë;
- dallon lidhëzat nga përremrat, ndajfoljet dhe parafjalët me formë të njëjtë;
- dallon dhe përdor në fjali tingullimitimet.

FJALËFORMIM

Nxënësi:

- gjen dhe përdor në fjali fjalët e parme dhe jo të parme, si dhe mënyrat e formimit të fjalëve jo të parme.

DREJTSHKRIM

Nxënësi:

- përdor drejt shenjat e pikësimit;
- shkruan saktë ligjëratën e drejtë dhe ligjëratën e zhdrejtë;
- shkruan drejt fjalët që kanë grupin *ye, ua, ue*;
- shkruan drejt fjalët në të cilat takohen dy zanore të njëjta;
- përdor drejt apostrofin tek trajtat e shkurtra të përremrit vetor;
- shkruan saktë disa tipa fjalësh me prejardhje të huaj;
- shkruan saktë nyjën e përparme të emrave, të mbiemrave dhe të përremrave pronorë (*i, e, të, së*);
- përdor saktë pjesëzat dhe parafjalët në rastet e përsëritjes dhe mospërsëritjes së tyre;

- shkruan saktë fjalët njësh, ndaras dhe me vizë në mes.

LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIKË

Nxënësi:

- vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe;
- dallon fjalët e huaja nga fjalët në gjuhën shqipe;
- gjen huazime të panevojshme në gazeta dhe në revista dhe i zëvendëson me fjalë të gjuhës shqipe;
- dallon fjalën e huaj që është bërë pjesë e leksikut nga fjalët e huaja që kanë fjalën përkatëse në gjuhën tonë;
- dallon regjistrat e gjuhës në tekste të ndryshme;
- përdor regjistrat e gjuhës për qëllime të ndryshme dhe në situata të ndryshme;
- përcakton stilet e gjuhës së përdorur në tekste të ndryshme letrare dhe joletrare;
- dallon mjetet gjuhësore me të cilat shprehen stilet dhe regjistrat e ndryshëm në gjuhën shqipe.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

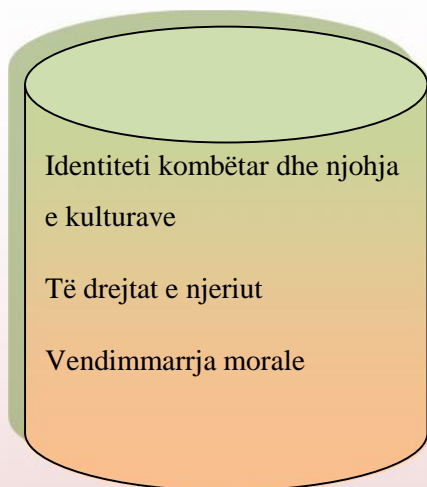
- vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe;
- respekton diversitetin gjuhësor mes njerëzve;
- shfaq shpirt krijues dhe mendim kritik në përdorimin e gjuhës;

- shmang fjalët e huaja të panevojshme gjatë komunikimit;
- vlerëson punët e të tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre.

XII. UDHËZIME METODOLOGJIKE

Metodat e të nxënit janë mjaft të rëndësishme për të realizuar një proces mësimor efektiv. Përdorimi i tyre do të shërbejë për zhvillimin gjuhësor dhe letrar të nxënësve. Mësuesit duhet të përditësojnë çdo ditë njohuritë rreth metodave, teknikave dhe strategjive të mësimdhënies, me qëllim që të zhvillojnë te nxënësit dëshirën për dijen, virtytet njerëzore, ambicien për të qenë të suksesshëm dhe aktivë në jetën e përditshme. Metoda, strategji dhe teknika, të tilla si: *diskutim për njohuritë paraprake, kubimi, diagram piramidal, lexim i drejtuar, imagjinata e drejtuar, parashikim me terma paraprake, harta e konceptit, rrjeti i diskutimit, stuhi mendimi, pyetje autorit, ditarët e të nxënit, pyetja sjell pyetjen* etj. shërbejnë si nxitje për nxënësit në procesin e të nxënit dhe si garanci për rezultate të mira në procesin e të nxënit. Gjithashtu, është e rëndësishme që *nxënësi të punojë me situata të nxëni*, ku i kërkohen arsyetime apo përgjigje të pyetjeve, të tilla si: “*Pse?*”, “*A është gjithmonë e vërtetë?*”, “*Çfarë ndodh kur...?*” etj. Në këtë mënyrë, ai nxitet të reflektojë mbi veprimet e tij dhe të ndërmarrë situata të reja. Përmes situatave të të nxënit, nxënësi eksploron, zbaton dhe integron njohuritë dhe aftësitë gjuhësore, fiton aftësi intelektuale të nevojshme për të zhvilluar të menduarit krijues dhe kritik.

MODEL I NJË SITUATE TË NXËNI

Situata e të nxënit lidhet me shkrimin e një posteri për të ndërgjegjësuar fëmijët që të lexojnë me shumë libra. Nxënësit punojnë në grupe dhe hetojnë formën e shkrimit të një posteri, si dhe diskutojnë për mënyrat se si do t'i shprehin idetë e tyre.

Ata përdorin burime të ndryshme informacioni, si: interneti, tekste të ndryshme; vëzhgojnë modele posterash nëpër qytet/fshat; diskutojnë (brenda mundësive) me ndonjë specialist komunikimi (që mund të jetë prind).

Në përfundim të këtij procesi hulumtimi, nxënësit përzgjedhin pjesët grafike, si dhe vendosin për tekstin e posterit në mënyrë që ai të jetë tërheqës dhe të përmbushë qëllimin e duhur (Afrimi i nxënësve me librin).

Në fund, nxënësit prezantojnë punët e tyre sipas grupeve, si dhe vlerësojnë punët e shokëve dhe shoqeve të klasës.

Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit
Kompetenca e të menduarit
Kompetenca e të nxënit
Kompetenca qytetare
Kompetenca digjitale

Burime të të nxënit:

- Fotografi
- Përvojat e nxënësit
- Informacion nga interneti dhe media të ndryshme
- Materiale të tjera

- Punë në grupe
- Punë individuale
- Diskutim
- Intervista
- Vëzhgime

Kriteret e procesit mësimor

a) Mësimdhënie me në qendër nxënësin

Nxënësit do të jenë në qendër të procesit të mësimdhënies. Ky proces do të ndërtohet në varësi të nevojave, aftësive dhe interesave të nxënësve. Nxënësit e një klase janë të ndryshëm, për sa i përket mënyrës se si ata nxënë: individualisht, në grup, nën udhëheqjen e mësuesit, të pavarur, me anë të mjeteve konkrete etj. Përpos kësaj, lënda e gjuhës shqipe kërkon që nxënësit të nxënë konceptet, të zhvillojnë shkathtësitë dhe të zbatojnë njohuritë gjuhësore. Këto diktojnë nevojën për strategji të ndryshme të të nxënësve, të cilat përshtaten me objektin e të nxënësve dhe me nevojat e nxënësve.

b) Të mësuarit bashkëveprues

Mësuesit do të sigurojnë një mjedis të pasur dhe nxitës për komunikim dhe ndërveprim mes nxënësve. Ata do të përdorin metoda, strategji dhe teknika që nxitin të mësuarit bashkëveprues. Gjatë orëve të gjuhës shqipe, nxënësit do të nxitin të punojnë së bashku shpesh. Detyrat e përbashkëta do t'u sigurojnë nxënësve më shumë kohë për të folur dhe për të ndarë përvojat e tyre me njëri-tjetrin. Njëherazi, edhe shkalla e zotërimit të gjuhës rritet. Puna në grupe do të nxisë tolerancën ndaj mendimit të tjetrit dhe do të ndikojë në përdorimin e formave demokratike për të ndarë përgjegjësitë dhe punën.

Puna me nxënësit me nevoja të veçanta, me nxënësit me vështirësi në të nxënë dhe me nxënësit e talentuar

a) *Nxënësit me nevoja të veçanta*

Organizimi i kurrikulës sipas kompetencave dhe me fokus integrimin i krijon mësuesit hapësirat për të përshtatur mësimdhënien sipas nevojave të veçanta të nxënësve dhe për të personalizuar të nxënësve e tyre. Mësuesi duhet të marrë parasysh faktin se nxënësit janë të ndryshëm, kanë motivim, interesa, stile të nxënësve, nevoja dhe aftësi të ndryshme etj. Në disa raste duhen bërë përshtatje të kurrikulës sipas diferencave të zhvillimit brenda një grup-moshe. Mësuesi mund të zgjerojë zhvillimin e kompetencave kyç sipas nevojave individuale të nxënësve, për të zvogëluar dhe për të zhdukur diferencat brenda një shkalle të kurrikulës, në fund të saj.

b) Nxënësit me vështirësi në gjuhën shqipe

Nxënësit që vijnë kryesisht nga emigracioni, e zotërojnë gjuhën shqipe në nivele të ndryshme. Programi është për të gjithë nxënësit, prandaj nxënësit me vështirësi në gjuhën shqipe duhet të arrijnë rezultatet e të nxënësve të tjerë. Këtyre nxënësve duhet t'u jepet mbështetje në formën e kohës shtesë, aq sa u duhet për të mësuar mirë gjuhën shqipe, ose t'u ofrohen kurse formale nga shkolla, përgjatë vitit shkollor ose gjatë pushimeve verore.

ç) Nxënësit e talentuar

Fleksibiliteti i zhvillimit të programit lejon plotësimin e nevojave individuale të nxënësve të talentuar. Mësuesit duhet të krijojnë kushte dhe situata të tilla që nxënësit të shfaqin dhe të zhvillojnë talentet e tyre. Kjo arrihet nëse atyre u krijohen mundësitë të punojnë me një përmbajtje më të thelluar dhe më të zgjeruar, të zhvillojnë në mënyrë të vazhdueshme elemente specifike të kompetencave kyç dhe specifike të fushës, të fokusohen në çështjet kroskurrikulare (ndërkurrikulare), të zgjerojnë mjediset dhe materialet e të nxënësve brenda dhe jashtë shkollës.

Udhëzime për leximin e teksteve letrare dhe joletrare

Gjatë mësimit të gjuhës shqipe nga klasa e gjashtë deri në klasën e nëntë, nxënësit do të lexojnë tekste letrare dhe joletrare. Për sa i përket përfaqësimit të teksteve letrare dhe teksteve joletrare, gjatë këtyre dy shkallëve këshillohet të respektohen afërsisht raportet: **70% me 30%**.

Për leximet e teksteve letrare këshillohet të zgjidhen pjesë përfaqësuese nga letërsia shqipe dhe ajo botërore në përshtatje me moshën dhe me zhvillimin e fëmijëve. Këto tekste duhet të plotësojnë kriteret artistike dhe didaktike të gjetësisë, të strukturës dhe të qartësisë së gjuhës. Këshillohet që nxënësit të lexojnë fragmente dhe vepra nga periudha të ndryshme letrare, nga letërsia antike deri tek ajo bashkëkohore, përfshirë këtu edhe krijimtarinë folklorike gojore.

Leximet jashtë klase

Këshillohet që përgjatë një viti shkollor të zhvillohen 3- 4 vepra ose pjesë për lexime jashtë klase. Orët e leximeve jashtë klase mësuesit duhet t'i vendosin në planin e tyre mësimor, kur të bëjnë zberthimin analitik të programit. Është e rëndësishme që gjatë këtyre orëve, nxënësve t'u krijohet mundësia të zgjedhin edhe vepra që janë të pëlqyera e të preferuara për ta.

Veprat e rekomanduara për lexime jashtë klase duhet të jenë:

-) nga letërsia shqipe dhe letërsia botërore;
-) nga autorë të periudhave të ndryshme;
-) nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare.

Përzgjedhja e leximeve jashtë klase nga autorë të ndryshëm, periudha të ndryshme, nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare krijon mundësi për pasurimin e përvojës letrare së nxënësve. Këto vepra ose pjesë duhet të jenë brenda listave rekomanduese të MASR-it.

XIII. UDHËZIME PËR VLERËSIMIN

Roli kryesor i vlerësimit është të përmirësojë të nxënit. Informacioni i siguruar nga vlerësimi i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në procesin e të nxënit dhe u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien. Vlerësimi i nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe ka për synim matjen e kompetencave të lëndës, të paraqitura nëpërmjet rezultateve të të nxënit.

Llojet e vlerësimit:

Vlerësimi diagnostikues zakonisht kryhet në fillim të shkollës, në fillim të vitit shkollor ose para zhvillimit të një grupi orësh, për të identifikuar njohuritë paraprake, interesat ose aftësitë që kanë nxënësit rreth asaj, për të cilën po kryhet vlerësimi. Ky informacion përdoret për të orientuar praktikën e mësimdhënies të mësuesit dhe të nxënit e nxënësve, në mënyrë që të përcaktohen teknikat korrigjuese. Vlerësimi diagnostikues mund të jetë i shkurtër, i shpejtë, joformal dhe mund të bëhet me gojë dhe me shkrim.

Vlerësimi i vazhdueshëm është një proces që ndodh gjatë gjithë kohës në klasë dhe informon mësuesit dhe nxënësit mbi progresin e këtyre të fundit. Të dhënat dhe informacioni i mbledhur nga vlerësimi formues përdoren për të përmirësuar proceset e mësimdhënies dhe të nxënit. Fokusi i vlerësimit formues nuk duhet të jetë vetëm vlerësimi me notë i nxënësit.

Vlerësimi përmbledhës kryhet më shpesh në fund të një grupi orësh për të përcaktuar çfarë është mësuar mbas një periudhe kohe dhe shoqërohet me notë. Vlerësimet përmbledhëse përdoren jo vetëm për të informuar nxënësit e prindërit për progresin e nxënësve, por edhe për të përmirësuar praktikën e mësimdhënies dhe të nxënit.

Gjatë zbatimit të programit, nxënësve duhet t'u jepet mundësia të punojnë edhe në grup për kryerjen e detyrave që mund të zgjidhen me këtë metodë pune. Në këto raste, mësuesi parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit, në tërësi, dhe të secilit nxënës, në veçanti.

Komponentët e vlerësimit janë vlerësimi me gojë dhe vlerësimi me shkrim. Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e komunikimit me shkrim. Mësuesi e vlerëson nxënësin me notë për prezantimet me gojë, në testimet periodike me shkrim dhe në punët me shkrim, të zhvilluara individualisht ose në grup.

Një formë e vlerësimit me shkrim të nxënësve janë edhe testimet.

Vlerësimi i punëve me shkrim është një mjet shumë i rëndësishëm për të matur kompetencat gjuhësore të nxënësve. Njohja e këtij niveli, tashmë, nuk mund të bëhet vetëm me rrugët praktike e tradicionalisht të njohura, si qortimet nga mësuesi. Kështu, duhen kërkuar forma të larmishme vlerësimi, që pasqyrojnë nivelin real të arritjeve të nxënësve dhe krijojnë mundësi për marrjen e masave për përmirësimin e tij. Mësuesi duhet ta ndjekë gjithë procesin e të shkruarit që nga planifikimi deri te rishikimi dhe redaktimi. Shënimet e mësuesit janë shumë të rëndësishme për vlerësimin e punëve me shkrim të nxënësve. Ato duhet të jenë të tilla që t'i motivojnë ata. Vlerësimi që nxënësit mund t'i bëjnë njëri-tjetrit, është një tjetër formë e rëndësishme që ndihmon mbarëvajtjen e punës në këtë drejtim.

Përveç punëve dhe testeve me shkrim, mësuesit mund të kryejnë vlerësime të bazuara në performancën e nxënësve, duke përdorur dhe mënyra, të tilla si: projektet kurrikulare dhe ndërlëndore; loja me role, detyrat individuale, bisedat letrare, debatet, vrojtimit, portofoli i nxënësit etj.

Portofoli i nxënësit, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve të nxënësit përgjatë një periudhe të caktuar. Ai mund të përmbajë shkrime të ndryshme, detyra tematike, projekte etj. Përzgjedhjet e punëve dhe detyrave për portofolin bëhen nga nxënësi, ndërsa mësuesi rekomandon. Pjesë e vlerësimit është edhe informimi i nxënësve dhe i prindërve për rezultatet e vlerësimit.

XIV. MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE

Për arritjen e kompetencave në fushën “Gjuhët dhe komunikimi” është i rëndësishëm përdorimi i mjeteve dhe i materialeve të shumta mësimore. Tekstet shkollore nuk duhet të jenë burimi i vetëm për marrjen e informacionit. Në procesin e të nxënësve mund të përdoren materiale nga interneti, libra nga biblioteka e shkollës, fletë pune, udhëzues të ndryshëm etj. Këto materiale duhet të jenë të qarta, të sakta, me një gjuhë të kuptueshme, në përputhje me programin dhe të mos krijojnë mbingarkesë për nxënësit.

